

спостережень, оцінювання показників, формулювання результатів досліджень та розроблення стратегії поліпшення стану довкілля. Така форма викладацької роботи передбачає врахування рівня підготовки та професійних інтересів кожного із здобувачів. Інформація про такі індивідуальні риси може бути використана для підтримання успішності, самостійності та ініціативності здобувачів у їх професійної діяльності.

Перелік посилань:

1. Добровольський В. В., Безсонов Є. М. Системний аналіз якості навколишнього середовища: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 164 с.

2. Манішевська Н. М. Застосування активних методів навчання при вивченні дисципліни «Екологічна експертиза». Сучасні аспекти організаційно-методичного забезпечення екологічної складової підготовки фахівців: мат. III Всеукр. наук.-метод. конф. Харків: ХНАДУ, 2018. С. 46–48.

3. Системний аналіз якості навколишнього середовища: підручник / Т. А. Сафранов та ін. Одеса, 2014. 244 с.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ЗДОБУВАЧАМИ ПЕРШОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Вальтер Г.А., доц., к.б.н.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
Харків, Україна
galinawalter@gmail.com*

Вивчення екологічних питань полягає не тільки у формуванні певної системи знань, а й в збудженні інтересу здобувачів до цих питань, виховання в них відповідального ставлення до навколишнього середовища. Тому великого значення набуває проблема мотивів навчання. До того ж спрямованість на розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості є одним з принципів екологічної освіти.

Однією з умов ефективної екологічної освіти є реалізація морально-екологічних понять через залучення здобувачів до різних видів діяльності: навчально-пізнавальної, дослідницької, туристично-краєзнавчої, просвітницької, природоохоронної тощо. Тільки органічна взаємодія різних видів діяльності дає очікувані результати.

Так, вирішальним фактором виховання чуйності (здатності співчувати, співпереживати) є спільна діяльність, що передбачає співробітництво здобувачів з викладачами та своїми ровесниками (колективна робота над завданнями за інтересами, спілкування зі спеціалістами). Саме ця колективна

діяльність створює умови для спільних емоційних переживань і формує у здобувачів чуйне ставлення спочатку до людей, а потім до навколишнього середовища, насамперед до тварин і рослин. Поступово здобувачі підіймаються до усвідомленого рівня ставлення до природи і відкривають для себе категорію “гуманність”.

Гуманність – риса особистості, що передбачає усвідомлене співчуття, надання живій природі практичної допомоги, гуманність на відміну від чуйності, виявляється не тільки у переживаннях особистості, а й у практичних діях.

Загальна мета формування в здобувачів позитивної мотивації до вивчення екологічних проблем полягає в тому, щоб сприяти перетворенню вже існуючих, але нестійких, малодіючих неусвідомлених мотивів на зрілу, стійку сферу позитивного ставлення до природи в цілому, а також до екологічних проблем сучасності.

Першу групу умов, що сприяють створенню такої сфери, складають прийоми діяльності викладача, це:

- створення загальної сприятливої атмосфери в аудиторії; залучення здобувачів до колективних форм діяльності; співробітництво з викладачем (поради, консультації);

- емоційність викладача; реалізація принципу зацікавлення (використання цікавих фактів): аналіз життєвих ситуацій, суперечки та дискусії під час обговорення екологічних проблем;

- залучення здобувачів до спільної дослідницької діяльності; забезпечення самостійності здобувачів у виконанні завдань; застосування знань у нових ситуаціях.

Друга група умов пов’язана з використанням спеціальних завдань на формування та закріплення мотивації. Слід враховувати, що навіть сприятливі умови впливають на мотивацію навчання не безпосередньо, а тільки через внутрішнє ставлення до них самого здобувача. Таким умовам задовольняють інформаційні тексти, дослідницькі завдання, проблемні ситуації.

Необхідно створити умови, щоб здобувачі постійно були мотивованими до дій. Але зміст мотивів на різних етапах роботи може бути неоднаковим. Корисний досвід роботи із здобувачами-автомобілістами дозволяє зробити наступні висновки.

На початку вивчення основна увага приділялась тому, щоб здобувачі зрозуміли, що корисного і нового вони дізнаються, де зможуть застосувати набуті екологічні знання, які переваги дасть їм засвоєний матеріал.

Надалі при вивченні кожної теми повинні не тільки посилюватись вихідні мотиви, а й з’являтися нові. Це відбувається, якщо здобувачі усвідомлюють екологічні знання, оцінюють їх, порівнюють, отримують задоволення від самого процесу навчання. Цьому сприяють робота у групах, активне спілкування з здобувачами, викладачем.

Індивідуальна робота робить здобувачів незалежними, дозволяє їм працювати у темпі, який відповідає їх підготовці та особистим якостям. Це не

ізолюваність здобувачів - вони мають змогу радитись між собою, звертатися за допомогою до викладача.

Більш складний спосіб організації навчального процесу - робота в малих групах. Діяльність групи спрямована на досягнення певної навчальної мети. Всі, хто працює у групі, відповідальні за рішення задачі, виконання завдання, демонстрацію успіхів. Робота в учбових командах підвищує успішність здобувачів, тому, що вони більш допомагають одне одному, ніж конкурують. Досвід показує, що для деяких здобувачів можливість бути членом групи, що має добру успішність (в незалежності від їх особистих показників у навчанні), дає шанси руху вперед, почуття задоволення, підвищує рівень усвідомлення своїх здібностей і можливостей, а також забезпечує оцінку роботи з боку товаришів по команді.

На останньому етапі вивчення теми необхідно створити мотивацію завершення. Здобувач повинен оцінити свої знання, порівняти їх у ході дискусії, визначити, яких знань йому не вистачає, спланувати завдання подальшої самоосвіти.

Пропоную розглянути етапи формування позитивних мотивів до вивчення екологічних проблем на прикладі заняття-диспути "Пошуки трьох аргументів".

Основний зміст заняття – екологічні проблеми, їх глобальний характер. Виникнення екологічних труднощів, які викликані поганим знанням законів, принципів та правил природокористування, ігнорування екологічних обмежень у розвитку суспільства (екологічний бумеранг).

Види діяльності здобувачів - пошук найбільш вагомих аргументів необхідності першочергового рішення екологічної проблеми.

Форма роботи – індивідуальна і у мікрогрупах по 2-4 здобувача з подальшим колективним обговоренням результатів.

Девіз заняття: "Погано те, що ми до цих пір не зуміли усвідомити, що є часткою великого і неподільного цілого. Занадто довго ми дотримувалися примітивного уявлення, ніби наша "богом дана" роль полягає в тому, щоб "бути господарем риб в морі, птахів в небі", всього живого, що населяє Землю. Ми не зуміли зрозуміти, що не Земля належить нам, а ми належимо Землі." (Рольф Едберг).

Знайомство з проблемою. Практично кожного дня через засоби масової інформації на нас обрушуються попередження про екологічні кризи та лиха. Нам ще важко уявити собі такі глобальні явища, як "парниковий ефект" або "озонові дірки". Ми інколи з недовірою відносимось до попереджень вчених-біологів про те, що кожного дня на планеті зникають десятки видів тварин та рослин. Але ми твердо засвоїли, що повітря, вода, ґрунт, які для нас життєво необхідні, забруднені і є причиною багатьох захворювань.

Ми вже рідко радісно підставляємо своє обличчя теплому літньому дощу, тому що дощі все частіше бувають кислотними. Коли ми відкриваємо вікна в квартирах або робочих приміщеннях, щоб провітрити їх, отримуємо саме навпаки. Що ж таке здійснюється з планетою, з нашим домом?

У 1968 році Землю вперше було сфотографовано з поверхні Місяця. Ці знімки ясніше, ніж раніш продемонстрували, що наша планета – куля, яка парить у пустинному космосі. Вона нагадує космічний корабель у бесконечній мандрівці. У нього немає бази, на яку можна повернутися для ремонту, щоб поповнити запаси та звільнитися від відходів.

Людина, яка є членом екіпажа цього корабля, стала причиною проблем, що виникають. Людина як вид *Homo sapiens* збільшує свою чисельність несорозмірно з іншими істотами. Це викликає тяжке навантаження на всі біологічні системи і одночасно знижує їх продуктивність із-за переексплуатації та переабруднення. Наслідок цього – порушення пристосованості живих систем до умов існування і можлива загибель.

Всі явища, які пов'язані із помітними впливами людини на природу і впливом природи на людину та економіку, отримали назву екологічної проблеми. Екологічна проблема – це відбиття протиріч, які виникають у системі “суспільство-природа”, на умовах життя людини, соціально-економічних, політичних та інших процесах.

Пошук аргументів. Пропонується, щоб здобувачі уявили себе фахівцями у галузі дослідження та охорони навколишнього середовища. Їх задача за 10-15 хвилин сформулювати три найбільш важливих аргумента, які здатні переконати людство в тому, що екологічна проблема є проблемою № 1.

На першому етапі кожен працює самостійно. На наступному - поєднуються по 2 та порівнюють результати. Якщо запропоновано однаково, обгрунтовують свій вибір. Якщо було вибрано різні аргументи, тим більш доцільно розібратися у причинах, за якими було зроблено такий вибір. Ітогом діалога повинні бути три узагальнених аргумента, які і запропонуються всім учасникам диспуту. Дуже важливо привести здобувачів до переконання особистої участі кожної людини у охороні довкілля. На завершуючому етапі заняття систематизуються всі запропоновані аргументи.

СПІВПРАЦЯ З УСТАНОВАМИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ЕКОЛОГІВ

*Волох А.М., проф., д.б.н., Щербина В.В., доц., к.б.н.,
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Д. Моторного,
Мелітополь, Україна
volokh50@ukr.net*

Комп'ютеризація освітнього процесу у значній мірі сприяла розширенню можливостей викладачів та студентів щодо отриманню нових відомостей про довкілля, його компоненти, а також їхню динаміку у часі та просторі. Натомість вона замінила реальний світ віртуальними подіями і таким чином віддалила